

Joan Maragall, veu d'un que crida en el desert

Aquest estiu es compleix el centenari de la Setmana Tràgica. Desenes d'edificis religiosos cremats i saquejats en un brot anticlerical. L'espurna que va encendre la revolta va ser la mobilització de lleves per enviar-les a la guerra del Marroc. El poeta Joan Maragall no es queda en les causes aparents i en tres articles imprescindibles fa una clarividient valoració dels fets. Tot i que són prou coneguts, presentem un passeig per aquests textos per convidar a la seva relectura. Ara es poden trobar en una nova edició complerta i comentada a l'editorial Fragmenta.

'A mics de la Veu: ¿Me'l voleu posar aquest altre article? Sempre mercès de son agrahit Maragall." Amb aquestes paraules, que denoten clarament un tracte directe i amistós entre autor i editors, Joan Maragall s'adreçava als responsables del diari catalanista i conservador *La Veu de Catalunya* per demanar-los que li publicuessin l'article "La ciutat del perdó". Era el 10 d'octubre de 1909. Deu dies abans, l'1 d'octubre, Maragall ja hi havia publicat un primer article sobre la Setmana Tràgica, esdevinguda a finals de juliol: "¡Ah!, Barcelona...". En aquell primer text hi estudiava les causes dels fets. Començant pel pretext immediat: l'oposició a la guerra.

Ignasi Moreta

"Lo primer que es destria és el pretext, lo que semblà la causa immediata. Contra la guerra: està bé; contra el poder que arrenca de la llar al fill o al pare per a dur-lo a morir per una causa que pot ésser justa i noble dintre una raó fonament nacional o diplomàtica, però que no és popular, que és remota a la comprensió del poble, i que en la realitat del seu sentiment és una atrocitat inesplicable; i el poble s'hi resisteix, se revolta: primer morir en la revolta justa que deixar que els seus morin per un arbitri del poder o per conveniència d'altri. Està bé; o, almenys, s'explica. Però, ¿què tenen que veure amb això els

incendis i les profanacions i les rapinyes i l'assassinar gent indefensa o bé insultar-la, i destruir instituts de caritat i d'ensenyança, i temples que res ofenen, i l'obstinar-se després en una estèril alarma?"

Maragall observa clarament com les guerres les decideixen uns, però les pateixen uns altres. Però també s'adona que aquest no pot ser l'únic factor que expliqui els assassinats i les cremes de convents. Hi ha d'haver altres causes. Josep Torras i Bages, bisbe de Vic, n'havia ofert una, que Maragall recull:

"-¡Oh! -poden dir-me encara-, de la revolució mal organitzada o abortada, de la turba que ella llançà al carrer sense

MARAGALL S'ADONA QUE LA GUERRA NO POT SER L'ÚNIC FACTOR QUE EXPLIQUI LES CREMES DE CONVENTS

saber valer-se'n, se'n valgueren només les sectes que tenen per únic ideal l'odi a la Iglésia catòlica, i tota aquella gent d'ideal més senzill encara: l'odi pur, el fer mal."

Però a Maragall aquesta explicació basada en bons i dolents, en què l'Església apareix com a víctima i màrtir, no el convenç. Busca una altra clau interpretativa dels fets esdevinguts, i la troba en la falta d'amor:

“¿Que no ho veieu que lo que ens manca és l’amor? ¡Mancaça horrible, però és això! Això, que en el descontent de la vida és odi, i en el content, egoisme: tot plegat lo mateix, falta d’amor, i l’amor és el primer perquè social, i el regenerador d’organismes, i la potència: l’única. Sense això tot serà en va. Mes, ¿com cobrar-lo? Jo us ho diré: en el dolor que vinga.

Catalunya, Barcelona, has de patir molt, si vols salvar-te. Has d’acceptar les bombes, i el dol, i el robo, i l’incendi: la guerra, la pobresa, la humiliació, i les llàgrimes, moltes llàgrimes; fins que del fons del teu sanglotar salti la guspira que t’abrandi el cor en un amor qualsevulla –jo no sé ara en quin, però en essent amor tots són iguals. Tot amor és valentia, potència, creació i virtut social: sols amb ell se pasten els pobles; i sols en el dolor podràs trobar-lo. Qui no pateix, no pot dir ben bé que estimi; i, ¡ai d’aquell que pateix sense l’amor! Cerca l’amor en ton dolor, ¡ah!, Barcelona –i qui no hi vulgui ésser en

això, que se’n vagi. I si al capdavall resultés que ens en havíem anat tots, al mirar Barcelona deserta, Catalunya desolada, qualsevulla viatger podria dir: Aquí hi hagué potser una gran població; però per cert que mai hi ha hagut un poble.”

L’explicació de Maragall no va ser ben acollida. La repressió pels fets va continuar, fins al punt de decretar-se la mort del pedagog Francesc Ferrer i Guàrdia, a qui hom atribuïa la responsabilitat ideològica dels fets. Per això Maragall escriu “La ciutat del perdó”: per explicar millor aquesta falta d’amor i oposar-se a la pena de mort. I per això, doncs, demana als “amics de la Veu” que li *posin* “aquest altre article”. No demana res més: simplement, que li *posin* l’article. Que l’hi publiquin. L’any 1909 no hi havia blocs, ni internet, i per alçar la veu a l’autor li calia la col·laboració de l’editor. No la va tenir. Fins l’any 1932 no es va poder llegir l’article.

Al començament de “La ciutat del perdó”, Maragall enllaça amb el text anterior. Si a “¡Ah!, Barcelona...” parlava de la manca d’amor de la ciutat, ara s’enfronta a les crítiques rebudes per aquest diagnòstic:

“Algunes nobles veus que aquí mateix s’han alçat i altres que n’he sentit per altra banda m’han demostrat que a Barcelona hi ha voluntat d’amor. Mes en totes aquestes veus, aixís com en algunes menys amoroses, un xic iròniques, que també he sentit, hi batega o apareix clarament en un to o altre aquesta pregunta: ‘¿I quin ha d’esser l’objecte del nostre amor, redemptor de la ciutat?’ Jo diria: ‘El que el cor vos diga en cada moment.’ I signant tristament presento que més d’un hauria de respondre’m: ‘¡És que en aquest moment el cor no em diu res!’”

Aquesta resposta li dóna a Maragall l’arrencada per a una forta admonició a la ciutat impassible davant les execucions:

“¿El cor no vos diu res, ara, mentres estan fusellant gent a Montjuïc solament perquè en ella se manifestà amb més claretat aquest mal que és el de tots nosaltres? ¿El cor no vos diu anar a demanar perdó, a genollons si convé, i els més ofesos els primers, per aquests germans nostres en desamor que volien aterrar per odi aquesta mateixa ciutat que nosaltres els deixàrem abandonada per egoisme? Estem en paus, doncs. ¿I ells han de pagar la pena només perquè la seva acció cau dintre un còdic, mentres la nostra inacció és tan baixa que ja no pot caure enlloc? Aneu a demanar perdó per ells a la justícia humana, que serà demanar-ne per vosaltres mateixos a la divina, davant de la qual sou potser més culpables que ells mateixos.

¿Com vos podeu estar aixís tranquils a casa vostra i en els vostres quefers sabent que un dia, al bon solet del dematí, allà dalt a Montjuïc, trauran del castell un home lligat i el passaran per davant del cel i del món i del mar, i del port que trafiqueja i de la ciutat que s'aixeca, indiferent, i poc a poc, ben poc a poc, perquè no s'hagi d'esperar, el portaran a un racó de ferro, i allí, quan toqui l'hora, aquell home, aquella obra magna de Déu en cos i ànima, viu, en totes ses potències i sentits, amb aquest mateix afany de vida que teniu vosaltres, s'agenollarà de cara a un mur, i li ficaran quatre bales al cap, i ell farà un salt i caurà mort com un conill... ell, que era un home, tan home com vosaltres... ¿potser més que vosaltres! I això ara ja ha passat tres vegades, i no hem dit res: i ha

**NO DUBTA A CONTRAPOSAR
LA FE VIVA DEL POBLE AMB
LA FE MORTA DE LES
CLASSES DIRIGENTS**

de tornar a passar no sé quantes! ¿Com vos podeu estar a casa vostra, i asseureus a taula voltats de fills, i posau's-e al llit amb la muller, i atendre a vostres negocis, i que aquesta visió no se us posi al davant i no us nuï el mos de pa en la gola, i no us glassi el petó als llavis, i no us privi d'atendre a tot altra cosa que no sia ella?"

Amb el prec del final de l'article, Maragall mostra la seva clara intenció d'influir en la vida col·lectiva:

"al Rei que pot perdonar, als seus Ministres que poden aconsellar-li el perdó, als jutges que poden temperar la justícia amb la pietat: ¿Perdó pels condemnats a mort de Barcelona! ¿Caritat per tots!"

Un crit que ni el rei, ni els ministres ni els jutges no van sentir, perquè el clam de Maragall no encaixava amb la línia editorial de *La Veu de Catalunya*.

Ferrer i Guàrdia fou executat, el govern Maura –promotor de la línia repressora– va caure i les execucions es van interrompre. En la tasca de reconstrucció de les esglésies incendiades la veu de Maragall es va tornar a alçar. El 18 de desembre *La Veu de Catalunya* publicava "La iglésia cremada". Prat de la Riba no va gosar censurar de nou un article de Maragall, però sí que el sotmeté a una esporgada important, a fi de suavitzar-lo al màxim.

L'article parteix de la visió d'una església cremada (sembla que es tracta de la de Sant Felip Neri de Gràcia):

"Jo mai havia oït una missa com aquella. La volta de la iglésia esgalabrada, les parets fumades i escrostonades, els altars destruïts, ausents, sobretot aquell gran buit negre al fons on fou l'altar major, la solera invisible sota la pols de la runa, cap banc per a seure, i tothom dret o agenollat de cara a una mesa de fusta amb un Sant Crist damunt, i un torrent de sol entrant per l'esgalabrat de la volta amb una munió de mosques dansant en la llum crua que aclaria tota la iglésia i feia semblar que oïem la missa al mig del carrer. [...]

I llavors m'assaltà el pensament, el sentiment, de que la missa sempre hauria d'oir-se aixís, tremolant."

L'articulista s'imagina les paraules que el sacerdot adreçaria als participants de la missa celebrada en l'església cremada:

"–Entreu, entreu, la porta és ben oberta: vosaltres mateixos vos l'heu oberta amb el foc i el ferro de l'odi: i ara heus aquí que trobeu a dintre el Misteri

**dos llibres de
bon llegir i
bon aprofitar**

Un llibre per tenir una sorpresa. Llegir ara aquests textos és omplir-se novament d'aire fresc i recuperar bons criteris per mirar l'Església i per mirar el món.

**Pacem
in terris
Discursos
del Concili**

Pel papa Joan XXIII
Emaús 82
92 pàgs., 6,95 €

col·lecció EMAÚS

Ara que el Sínode ens ha animat a retrobar el gust per la Paraula de Déu, aquest llibre ens ensenya a pregar amb l'estil amb què pregaven els grans personatges de la Bíblia.

**La Bíblia,
escola
de pregària**
Per Jordi Latorre
Emaús 83
68 pàgs., 6,95 €

**Centre de Pastoral
Litúrgica**

☒ Rivadeneyra, 6, 7
08002 Barcelona
☎ 933 022 235
☎ 933 184 218
✉ cpl@cpl.es
www.cpl.es

més gran de l'Amor rediviu. Destruint la Iglésia heu restaurat la Iglésia, la que es fundà per a vosaltres, els pobres, els oprimits, els desesperats... I com ara la vàieu tancada, enriquida per dintre, amparada pels que hi venien a adormir el seu cor en la pau de les tenebres, vosaltres, amb la vostra pobresa, i la vostra rebelió i la vostra desesperació n'heu embestit la porta, i en els murs tan fermes heu obert la bretxa, i us l'heu reconquistada. I a nosaltres, els seus ministres, heu tornat, amb la persecució, l'antiga dignitat, i a la nostra paraula l'eficàcia amb la vostra blasfèmia, i al Misteri de la Sang una virtut ja quasi desconeguda, amb la sang nova que s'ha vessat en la lluita. ¡Que és estrany! El foc ha construït, la blasfèmia ha purificat, l'odi al Crist ha reinstaurat al Crist en sa casa... Aneu-hi entrant, aneu-hi entrant, aquí el trobareu com encara no el coneixíeu, com Ell és en vida i veritat, com Ell vol ésser conegut per tots, i sobretot per vosaltres.”

Maragall no dubta a contraposar la fe viva del poble amb la fe morta de les classes dirigents:

“la seva, encara sense llum, és una fe viva, i la vostra, amb tot i venir-ne de sigles la llum del cel, és una fe morta. ¿Què feu vosaltres per a sostenir la vostra fe?, ¿què fan ells? Vosaltres la professeu maquinalment, com una rutina; complint amb certes pràctiques exteriors fins i a tant que no vos impliquen fatiga ni perill. Ells practiquen la seva amb esforç i no es miren a arriscar-hi fins la vida. Doncs, ¿de què us serveix a vosaltres la llum, si us heu tornat cegos? Mes ells tenen els ulls tan oberts que el rajolí de sol de justícia que es filtra per la seva tenebra abasta a il·luminar-los la

vida i la mort d'una manera que ja no és per als vostres ulls. Ells són el caos que vol brillar a la llum; mes a vosaltres la llum que us toca ja és en va i mor en vosaltres mateixos, perquè heu perdut la transparència i el brill i no podeu retornar-la. ¡Si avui el Crist tornés a començar en la terra jo em penso que els qui se

ALGUNES DE LES INTUÏCIONS MARAGALLIANES HAN TINGUT POSTERIORMENT UN GRAN PROTAGONISME

n'hi anirien darrere foren més aviat ells que no pas vosaltres!

Mes ara ells no veuen el Crist i van contra la seva Iglésia, és dir, contra la vostra. ¿Per què? Perquè entre vosaltres no hi estan bé; perquè hi troben massa pau, massa ordenació, massa acabament. I el seu cor atormentat per la ignorància, per la pobresa, per la impotència del seu desig, no vol pau, que vol guerra; no vol ordre, que vol desordre; no vol acabament, sinó començament i novetat. Per això, a la seva manera, s'han fet una altra Iglésia. Com que veuen la Iglésia del Crist, i ocupada per la pau, ordenada, acabada, n'hi aixequen davant una altra sense Crist, caòtica, perseguida, plena de torment i inquietud, però també d'esperança. Aquesta és la seva, és la bona per ells,

la que s'ajusta a la seva fe inquieta, i per això, viva. [...]

I heus aquí el vostre mal: que en la Iglésia del Crist hi cerqueu massa la pau, que hi entreu sense l'amor, que us hi adormiu, ¡que se us hi està morint la fe!”

En l'article, Maragall no s'està de criticar la religiositat burgesa i la pastoral del seu temps:

“Sempre m'ha semblat que l'Iglésia patia per manca de divulgació de la paraula sagrada. Jo no en sóc doctor i no sé per què les coses s'hi fan com s'hi fan, ni tampoc puc dir exactament com podrien fer-s'hi d'altra manera; però quan veig el modo com estan en el temple la major part de la gent, el modo com oixen missa, la seva passivitat, davant la tremenda energia del Sacrifici d'Amor que en l'altar se celebra, la seva ignorància de les paraules sublimes que en ell són dites, i la consegüent distracció o ensopiment que s'apodera d'ells mentres davant seu està passant la cosa més forta i més interessant d'aquest món i de l'altre, no puc menys de pensar: ‘¡Déu meu!, ¡quanta sublimitat, quanta energia ineficaç, quanta riquesa perduda!’ La baranella del presbiteri se'm figura espessíssima muralla que no deixa passar ni una espurna d'aquell foc sagrat, ni un raig de la resplendor del Sant Misteri que en l'altar flameja i brilla. Tot allò que es féu i que es digué per a redempció de les gents, per a edificació de les ànimes, passa allí, lluny de les gents, incomunicat al seu sentit, mut per les ànimes. [...]

Mentres que jo m'imagino que si diguéssim en veu alta i ben comprensibles per tothom els salms fortíssims del començament i els fidels en sa llengua natural poguessen alternar-hi; si fossin

llegides, cridades, al poble les paraules de foc de les epístoles de sant Pau, que es poden ben dir adreçades a tots els homes de tots els temps; si fos anunciat cada dia a la gent l'evangeli, en la divina simplicitat dels seus passatges; si el sacerdot oferís l'incruent Sacrifici pels fidels, de modo que ells ho sentissin; si els mostrés el Pa i el Vi tremolant i fent-los tremolar, de l'inagotable sentit de les paraules que en fan el Cos i la Sang de Déu, i tothom consumés amb ell el sacrifici, i la Comunió ho fos en tot el sentit de la paraula... ¡ah!, ja n'estic ben cert que la gent no es distraurien ni s'adormirien; ja n'estic ben cert que per cada un fóra aquella l'hora de més forta activitat espiritual del dia o de la setmana; ja n'estic ben cert que 'la gent

que van a missa' serien en tota cosa ben diferents de lo que són ara; i també estic cert que molts que ara 'ja' no hi van, 'encara' hi anirien, i sempre hi anirien, i el Crist regnaria d'altre modo entre els homes."

L'article acaba insistint que els rics no han de reconstruir les esglésies:

"No reedifiqueu les runes, no n'aborreu la sang, no poseu bàlsam al dolor; perquè no hi ha millor esquer ni engranall per a atreure als mals contents i als que pateixen... als dolents, si els voleu dir dolents: que no sé si heu pensat bé lo just que és el doble sentit d'aquesta paraula que té per tota rel el Dol."

Josep Benet va escriure que "La iglésia cremada" és un article que destaca enmig del mar de mediocritat de les reaccions catòliques als fets de juliol de 1909. "Encara avui resta quasi solitari en la literatura cristiana catalana." Certament, es tractava d'una *vox clamantis in deserto*. Ens podem consolar pensant que algunes de les intuïcions maragallianes han tingut posteriorment un gran protagonisme. Però ja ho sabem: el dels profetes és, sempre, un èxit pòstum. ☹

Ignasi Moreta
Editor de Fragmenta

***claret**

Roger de Llúria, 5 • 08010 Barcelona
Tel. 933 010 887 • Fax 933 174 830 • A/e: editorial@claret.cat

www.claret.cat

Francesc Torralba
Ah, sí?
Com parlar de Déu als infants

L'infant és un forjador de preguntes inquietants... i no s'accontenta amb qualsevol resposta. Plantejat en forma de diàleg, aquest llibre serà molt útil als pares i mares que s'atreveixen a parlar de Déu als fills.

156 pàg. 12,50 €

Josep Otón
Històries i personatges
Un recorregut per la Bíblia

Un recorregut pels relats bíblics referents a Abraham, Isaac, Jacob, Josep i Moisès que mostra la sintonia existent entre aquestes narracions i les experiències psicològiques, socials, culturals i religioses del món d'avui.

112 pàg. 11,50 €

Pren-te temps VIII
Vacances-Natura

Un material indispensable per a la pregària i la celebració de la fe amb monitors, infants i joves. Aquest volum conté dinàmiques i activitats que fan referència a la Natura, la Pau, la Comunicació i la Pluralitat i el diàleg interreligiós.

132 pàg. 11,50 €